

2014 február Esszé

Ungváry Rudolf: A láthatatlan valóság – A mutáció mai állapota

Az alábbi tanulmány egy több részből álló esszé befejező része. Az első, második és harmadik rész az Élet és Irodalom c. lapban, a következő a Mozgó Világ 2014. januári számában jelent meg. (A fasisztoid mutáció, 2013. 11. 15.; A mutációra adott válaszok, 2013. 11. 29.; A mutáció szellemi előzményei, 2013. 10. 31., illetve A láthatatlan valóság, Mozgó Világ 2014/1.)

1945

Németországban a polgári demokratikus és baloldali hagyományok ugyan erősebbek voltak, mint Magyarországon, de a lakosság jelentős része ott is támogatta a nemzetiszocialista rendszert. 1945-ben ez a rész is csak túl akarta élni a háborús vereséget. A politikai beállítottsága lényegében változatlan volt. Nyugat-Németországban a szövetségesek erőaktusai biztosították, hogy a retardáltság ellenére szabad nyilvánosság és demokrácia alakuljon ki. Ez az ország, s vele lényegében Ausztria és Olaszország is, 1945-ben nemcsak megszabadult, hanem fel is szabadult.

Az Elbától, Lajtától, Szlovéniától (azaz a Szűcs Jenő-i vonaltól) keletre (ahol nem volt teljes Európa, hiányzott az antik összetevő kiegyensúlyozó hatása) a szovjet megszállással csak megszabadulás játszódott le. Ráadásul az összes többi állammal rendelkező és állam nélküli nemzet jobban állt, mint Magyarország. Mindig a győztesek (alapvetően a Nyugat) oldalán fejezték be a két világháborút.

Még a szerbek is. A vérfürdőtől még nem eléggé idegenkedő, történelmileg determinált (gyengébbeknek: nem genetikai, hanem kulturális, nevelt) hajlam talán ott a legerősebb. Páratlan „pompájában” az 1990-es években Boszniában bontakozhatott ki rövid időre. Ugyanakkor, a román politikai kultúrához hasonlóan, az (ugyancsak nem genetikai alapú) ügyeskedés, a színlelés, a gyors pálfordulásra való képesség (s ezekkel együtt a realitásokhoz való egészséges viszony) török időkben véglegesen kialakult lelki-politikai öröksége máig biztosítja a felzárkózási sebességet.

A cseh és a szlovák történelem egy kicsit rájuk emlékeztet, történelmi korszakokon átívelően hozzászórtak ahhoz, ami a magyarnak a diametrális ellentéte: a nemzeti valóságukat annak látták, ami volt. Ráadásul Csehországban (az 1620-as függetlenséget megsemmisítő, de vele a nyugatosodást elősegítő vérengzés következményeként) lényegesen nagyobb volt a polgári-gazdasági fejlődés üteme az osztrák uralom alatt.

A mai lengyel valóságérzék az 1776–92-es függetlenségvesztés kijózanító élményén, az attól kezdődő, folyamatos francia orientáción, a nemzeti függetlenség 1920 óta tartó frissen maradó élményén, a lakosságcsere borzalmain és előnyeinek alapuló dinamizmuson alapszik, és a balti

államok mellett (ahol hasonló jellegzetességek vannak, meg a svéd–német történelmi befolyás emlékezetének modernizációra sarkalló hatása) a térség legnagyobb felzárkózási sebességét eredményezi.

A magyar történelmi tudat 1526 után mindvégig a nem létező független magyar államot tételezte, az összes szomszéd nemzeté viszont azt, hogy független államuk ebben az időszakban nem vagy alig volt. Ez az utóbbi valóságérzék nagyságrendekkel nagyobb előny a realiztikus cselekvés dolgában, mint az a fajta önámítás, amelyhez a magyar világban szoktak. Senkinek tudni magát rejtett előny azokhoz képest, aki senkiként valakinek véli magát.

Innen nézve mind a Rákóczi-felkelés, mind az 1848–49-es szabadságharc kontraproduktív hatású volt a magyar történelmi tudatra. Erőltették a függetlenségérzést, elmélyítették a sérültséget, gátolták az osztrák közvetítéssel megvalósuló európai felzárkózást. Ugyanakkor a nemzeti-ségek kényszerasszimilátási vágyait a nemzettudat kialakulásától kezdve egyáltalán nem befolyásolták, ellenkezőleg: még tovább fokozták.

A magyar történelmi-politikai kultúrában a nem függetlenség függetlenségként, a kicsiség nagyságként való hamis értelmezéséből következő beidegződések rögzültek, s ez a „nemzeti” jobboldalon mintegy kompenzációként jelentősen hozzájárult a rasszista irányba vezető folyamatok létrejöttéhez. A baloldal „internacionalista” részében az ettől a beidegződéstől való szabadulás vágya a társadalmi megváltás radikális baloldali, bolsevista eszelősségbe vezető kísérletének a támogatásához vezetett. A polgári (a „nem nemzeti”, hanem demokrata, liberális és konzervatív) oldalon pedig megszülte az önbizalom- és biztonságérzet tartós hiányát, vele a rejtett félelmet.

1945–1989

A második világháborús vereség olyan magyar társadalmat ért, amelyben véglegessé vált a magyar politikai jellem deformálódása, amit akkor Bibó István regisztrált. A társadalom jelentős részét mélyen áthatotta a negyedszázados rendszer virulens antiszemitizmusa és vele kisebb-nagyobb mérvű idegenkedése a Nyugattól és a kapitalizmustól.

Akik 1944–45-re az arisztokrata és konzervatív bethleni elitből és vele együtt a gazdag nagypolgárságból a nyilasok irtása után megmaradtak, azoknak társadalmi helyzetét, ha el nem menekültek, a kommunisták semmivé tették, „deklasszálták”. A Horthy-rendszerben lassan kialakuló polgári liberalizmus szinte megsemmisült, a baloldalon pedig a szociáldemokrácia lassú, alig észrevehető erősödése szakadt meg. Ami e kettőből még megmaradt, annak a kommunista rendszer vetett véget. A pártállami uralom 1948 után csaknem fél évszázadra megszilárdult. Minden oldalon irtózatossá váltak emberi és kulturális veszteségek fájdalmai, lelki sérülései torlódtak egymásra, és meg kellett rekedniük a lelkek mélyében.

Az „új”, kommunista irányítású államszocialista rendszer a magyar társadalom jelentős nagyságú jobboldalias részének csak a baloldalisága miatt volt „idegenszerű”, a kapitalizmusellenessége miatt viszont egyáltalán nem volt valami szokatlan. A „más” legfeljebb az volt, hogy a „zsidók” helyett a burzsoák vagyonával valósult meg a társadalmi újraelosztás. A szociálrasszizmus helyét hivatalosan az osztálygyűlölet vette át. Súlyosbította a helyzetet, hogy ez a jobboldalias, részben nyilas (ezen belül részben „proli”, azaz munkás), részben finnyásabb „keresztény középéből” és kispolgári, kívülről vezérelt sleppből álló tömeg politikailag elhallgatott. Magánéletében azonban tovább ápolta az antiszemitizmusát, főleg pedig a nyugati demokratikus világot illető latens ellenérzéseit. Szabad nyilvánosság híján nem tudta és nem is akarta feldolgozni történelmi múltját.

Csak megkavarta, hogy a nyugati világ ugyanakkor a kommunistaellenesség igazi ereje volt, egyben pedig a pártállamhoz képest káprázatos életszínvonalat nyújtott. Mindez egyszerre lett az illúziók és maradt az idegenség forrása. Hogy az euroatlanti demokráciák egyben a fasiszmus elleni erőt is képviselték, szinte teljesen elsikkadt a magyar jobboldal nem demokratikus, nem nyugatias részének tudatában. A baloldal pártállamhoz kötődő politikai erkölcsét ezáltal ugyancsak elvesztett része meg letagadta, rágalomokkal illetve a nyugati államok ebbéli szerepét. Együttesen, mint a magyarság politikailag retardált részei, se kiköpni, se lenyelni nem tudták a nyugati világot.

Az egykori keresztény középhez társultak a saját kulturális identitással már nem rendelkező, a szociálrasszizmusra vagy az osztálygyűlöletre egyként hajlamos, se nem munkás, se nem paraszti, mégis „vidékiek” rétegek. 1939-ben a nyilasokra szavaztak, 1945 és 1948 között részben a Kommunista Pártra, részben a Kisgazdapártra, utána meg együtt a keresztény középpel, és ami abból idővel kialakult, engedelmesen leadták a szavazataikat az egyetlen állampártra. Ez valójában nem volt tőlük lélekidegen. Ahogy a mai mutált fasisztoid rendszer vezére 1989-ben egy interjúban a lelki háttéréről még fogalmazott: *„...a polgári kultúra ügye elő se jön... egy ilyen kulturálatlanságból... egy ilyen eklektikus valamiből jöttem”.*

1945 nem mindenkinek volt felszabadulás. De akárhogy érzett is valaki akkor, az tény, hogy kezdettől fogva a kommunista párt számított a legdöntőbb politikai erőnek. Alig három év múlva már átvette a teljes hatalmat. 1956-ra az uralkodó kommunista funkcionáriusoknak sikerült a lakosság túlnyomó részét a teljes sértettség állapotába lökni, és a forradalom átmeneti nemzeti egysége néhány hétre mindenkit megtévesztett. A nyugatias demokraták és a demokráciától valójában idegenkedők, együtt a demokrácia ellenségeivel, a rövid idő következtében nem tudtak szétválni. Nem derülhetett ki, kinek mekkora a támogatottsága, és mi történt volna egy valóban felszabadult országban.

A Kádár-korban lassan helyreállt az arány elnyomás, irányítás, kegyosztó szabadság, tekintély és biztonság között, ami a lakosság jelentős részének megfelelt. Minden így maradt volna még tovább, ha a személyes szabadság kapitalista és a pártállami szocialista világa közötti versenyben az utóbbi nem maradt volna világméreteken alul. A szovjet állam irányítói végül feladták ezt a versenyt, az 1980-as évek végére a tőle függő pártállamok elindulhattak a saját útjukon a szabadság felé.

1989 után

1989-ben Magyarország tényleg felszabadult, mert szabad lett. A sors kegyelméből (hisz nem saját erőből) megkezdődött – ahogy Ádám Zoltán írta – „Magyarország történetének húsz legszabadabb éve”. Vele megkezdődött egyrészt a jobboldalias többség lassú, végzetes vándorlása a hatalom felé. Ezzel párhuzamosan játszódott le a baloldalias (egyáltalán nem túl kicsi) ki sebség meg a kevés liberális lassú, hiú reményekkel kezdődő és tanácstalanságba vesző politikai tönkremenése.

A többség jobboldalias voltát sok szakember, például Ripp Zoltán is, kétségbe vonja. Az egyik bizonyítékként szívesen utalnak rá, hogy a szavazók többsége 1994-ben a baloldaliakat, 2002-ben és 2006-ban pedig a liberálisokkal szövetkezett baloldaliakat választotta. A tévedések vígjátéka: nem a baloldaliasságuk, hanem a jobboldalias rend, biztonság, vezetés, tehát a demokrácia szabadságától idegenkedő kulturális-politikai beidegződésük következtében szavaztak éppen arra, akitől mindezt remélték.

Az orbáni mutált fasisztoid demagógia képes volt elkábítani őket. Akármekkora ellenérzést keltett is bennük a baloldali-liberális kormányzás, így elkábíttatni csak akkor hagyja magát valaki,

ha hajlik is erre a kábításra. Ha netán egy részük nem szavazna megint az orbáni rendszerre, ez nagyon keveset fog jelenteni. A mélyben aligha változott bennük a lélek.

A „százéves háború” nem kiújult, mint ahogy azt Kis János tartja, hanem ezúttal megint nyíltan folytatódott. De ez valójában nem a bal- és a jobboldal, nem a Kádár- és Horthy-kor, hanem a demokráciára adott fasisztoid választ képviselő erők és a totalitáriánus hagyományokkal szemben állók között zajlik (legyenek konzervatívok vagy liberálisok, bal- vagy jobboldaliak). A bolsevisztikus válasznak ma nem kedvez a korszellem.

Az 1994-es szövetségkötés a baloldali liberálisok és a baloldal között csak olaj volt a tűzre, de a fasisztoid mutáció kialakulását e szövetségkötés elmaradása se tudta volna megakadályozni. Mint ahogy az sem, ha (Kis János szerint) a liberálisok jobban figyelembe vették volna, hogy az országban a jobboldali többség ellenében nem lehet kormányozni. E jobboldali többség fokozatosan a tudva-tudatlanul fasisztoid megoldásra törő, a legrosszabb, de „legigazibb” magyar politikatörténeti hagyományok vezérlő hatása alatt politizáló fideszes elit hatása alá került, mert fogékonyabb volt ennek az elitnek a politikai üzeneteire, mint az MSZP baloldaliságára. Ezen a liberálisok semmit sem tudtak volna változtatni.

A konzervatívok (akárcsak a jobboldali liberálisok és a többi jobboldali demokrata), ha nem szívták föl a fideszes jobboldalon, a senki földjén legfeljebb a polgári egzisztenciájukba kapaszkodhattak. A radikális (ha van ilyen) konzervatív Béndek Péter szerint „amíg az ország... nem hozta létre magából a polgári hagyománynak azt a korpuszát, mely egy ilyen (konzervatív) pártot el tud tartani...”, addig nem is érdemes konzervatív választási részvételbe belevágni. „Ha a magyar népnek a jelenlegi állapotában... Orbán Viktor kell, akkor Orbán Viktor újrázni fog, és ez így van jól”, írja. Ezért aztán semmiféle összefogásnak nincs értelme ilyen konzervatívok és pusztán választási győzelemre, a Fidesz-kormányzat leváltására törekvő nem konzervatívok között.

Helyzetmegítélés kérdése: a hitleri Németország esetében egy ilyen belső fejlődésben legfeljebb százéves távlatban lehetett volna reménykedni, de addig nagyságrendileg több embert irtottak volna ki, mint amennyit rövid uralmuk alatt sikerült. Az orbáni mutált fasisztoid rendszer fizikailag nem irt, csak lelkiileg, kulturálisan tesz fokozatosan tönkre nemzetet. Természetesen a szerves fejlődés ezt is kinövi.

Van itt azonban egy másik probléma is. A bal- és jobboldaliságot, konzervativizmust és liberálizmust alapvetően egyetlen dolog köti össze, de az igazán: a demokrácia igénye. Ennek a kétszer két mozgalomnak és irányzatnak csak demokráciában van értelme, mert annak érdekében keletkezett. Ameddig ezt nincs felismerve és mélyen átélve, addig valóban lehetetlen az összefogás. Addig az egyik mindig csak akkor fogadná el demokratikusként a másikat, ha olyan volna, mint amilyen neki tetszik. Ez pedig tényleg nem lehetséges.

A vezér hívei – miközben szavai hallatán jóleső, olykor orgiasztikus öröm suhant át az arcukon – nem az eszükkel értik, amit mond. Ez a „nyúltagy”, a „gerinc” öröme. Csak a kielégülés észlelhető, amit ezek a gondolatok okoznak. Önmaguk legrejtettebb indulati indítékait élik át a vezéri szavakat hallva. Az elhangzottak valóságos gondolati tartalma a politikai ösztönlét mélyében reked. „Magának mindig csak ez (»Orbán«) jut az eszébe?” – gúnyolódnak, ha valaki idézi Orbánt. Mintha teljesen lényegtelen lenne, mit mond az ország miniszterelnöke és pártjuk vezetője. Hisz bennük sem tudatosul. Akárcsak napközben az előző esti nemi aktus. Mutálódtak.

Nincs is más választásuk. Anynyira áldozatul estek örökölt kulturális beidegződéseiknek a szabadság elmúlt két évtizedében, hogy igazából egyelőre csak a nacionalista retorikát alkalmazó kormányt képesek támogatni, vagy senkit. Már nem képesek olyanokkal együttműködni, akik

mély meggyőződésük szerint a nemzetet belülről fenyegetik. Lelkileg visszafordíthatatlan, hogy nem ellenfelekkel, hanem halálos ellenségekkel állnak szemben. A „nemzetidegenekkel” szemben fogcsikorgatva is le fognak szavazni a kormány és vezére mellett. Rajtuk és vele a nemzetben már csak a lassú, ismétlődő generációváltások fognak segíteni, meg az ismétlődő pocsék tapasztalatok. A nemzet mentális és az ország gazdasági tőkájének további pazarlása árán.

Ma

Mára a nemzet jobboldalán belül annak teljes demokráciaellenes tábora kerekedett megint felül. Egymásra találtak az egykori, a „haladást” elutasító keresztény középosztály és az ugyancsak alámerült nyilastömegek örökösei. Kitermelték a vezérüket, Orbánt, aki megpróbálja „bebetonozni” az uralmát, vele az ő politikai világukat. Ezzel az a történelmi tudat került megint helyzetbe, mely a második világháború idejére teljesedett ki, de utána, szabad nyilvánosság hiányában, változatlan maradt a mélyben. Akkor „alámerült”. A pártállami korszak ideológiai agymosása a lakosság többségére hatástalan volt. A társadalmi megváltás baloldali, bolsevista kísérlete csak konzerválta, ami 1945-re tudatilag kialakult.

A magyar parlament előtti térség visszaállítása a két háború közötti formájában, a kormánypropagandában a legitimitás újraszámítása 1944-től félreérthetetlen nyíltsággal fejezi ki ezt a helyzetet. Kormányzati segédlettel, politikai megrendelésre zajlik a történelem átírása, vele a birtokba vétele. A kormány által alapított történelmi intézményekben igyekeznek eltüntetni azt a felelőséget, mely a Horthy-korszakot, annak hivatalnoki karát és a zsidóellenes intézkedéseket támogató többséget terheli.

Egy pusztán konzervatív, de demokratikus irányultságú kormányzatnak erre nem volna szüksége: található elég értéket és viszonyítási pontot a konzervativizmusának kifejezésére akár a magyar történelmi hagyományban, akár a többi demokratikus európai állam mai napi gyakorlatában. Nem volna ehhez szükség Gömbös, Prohászka, Wass és társainak bevonására a nemzeti kánonba. A Horthy-korszak egészének rehabilitációjával a korszak lényegéhez tartozó antiszemitizmust és a területi revíziót is elkerülhetetlenül rehabilitálják, még ha ez nyíltan nem fogalmazódik is meg.

Az alkotmányba beépítették, hogy Magyarország 1944 márciusában elvesztette a függetlenségét. Ezzel megszűnt az önálló magyar állami felelősség is a történelemért. Ezt hivatott kifejezni az is, hogy emlékművet állítanak Magyarország német megszállásának 70. évfordulójára. Az önfelmentés intézményesített jelképeként. Pontosan illeszkedik abba a megemlékezés-sorozatba, amely szerint 2014-ben a holokauszt kapcsán Magyarországon az „embermentés évére” kell emlékezni.

Ez az emlékmű azt hivatott jelképezni, hogy 1944. március 19. után nem létezett magyar állami és társadalmi felelősség azért, ami történt. Holott a félmillió zsidónak nyilvánított magyar deportálását nem Eichmann néhány tucat SS-tisztból és -tiszthelyettesből álló, a budai Majestic Szállóban székelő különítménye hajtotta végre, tette egyáltalán logisztikailag lehetővé, hanem rendkívüli tömegtámogatástól övezve a magyar hivatalnoki kar, rendőrség és csendőrség jelentős része. E támogatásnak a feljelentések tömegén kívül nem kellett látványosan megnyilvánulnia. A zsidók kiszorítása, végül a deportálása egyszerűen csak „természetesnek” festett a lakosság jelentős részének a szemében. A zsidóvagyon elbirtoklásában bizonyíthatóan tömegek vettek részt.

Ezeket a történelmi tényeket próbálja meg a választók többségének a támogatásával hatalomra kerülni és hatalmát várhatóan ugyancsak a többség támogatásával megőrző fasisztoid Orbán-rendszer meghamisítani. Hogy mire számíthatunk, abból ízelítőt adott egy fideszes történész-

szociológus és egy fideszes közíró 2013. december 26-án folytatott beszélgetése a közszolgálati Magyar Rádió „Életmentő történetek” című műsorában. A beszélgetésből az derült ki, hogy 1944 nyarán Budapesten valóságos tömeges embermentés zajlott, „közel 300 ezer embert bújtatni kellett, élelmezni és ruházni”. Az üldözött zsidókon „egészen példátlan társadalmi összefogás” segített, amiben „elképesztő arányban” vett részt a magyar társadalom. „A világnak meg kell ismernie, hogy mit tett a magyarság” – mondták a résztvevők.

A beszélgetés végén a hálátlan zsidók szidalmazása sem maradt el, akik ahelyett, hogy 1945 után segítettek volna megmentőiken, cserbenhagyták őket. Számos példa is elhangzott annak illusztrálására, hogy a zsidó hálátlanság mennyire általános volt. A gondolatmenet azzal zárult, hogy ezek a hálátlanságok sokkal fontosabb ügyek, és „ez olyan elképesztő gazemberség, és talán ezeket kellene felidézni, amikor ránk, a fejünkre próbálják olvasni egészen aljas módon az antiszemitizmusnak vádjait, mert istenigazából ezek a jelentős történetek”. „Képtelen, aljas és gyomorforgató”, „több a hálátlanságnál” amit az embermentők sokaságával szemben műveltek a megmentettek.

Az üzenet egyértelmű: Magyarországon tömeges népi ellenállás szállt szembe a deportálással, a zsidók azonban mind a mai napig hálátlanok. Az interjúalanyok záró gondolata szerint „nekünk sikerült zsidó honfitársainkat megmenteni”. Ezt adta le karácsony után két nappal a magyar köz-média.

Ami a tényeket illeti: Magyarország német megszállása után a német szervek legfőbb gondját nem a tömeges embermentés, hanem a magyar hatóságok fékezhetetlen deportálási dühe okozta. Rudolf Höss, az auschwitzi tábor parancsnoka hiába könyörgött a szállítmányok lassításáért, Budapesten erre rá se hederítettek. Ernst Kaltenbrunner, az SS biztonsági szolgálatának vezetője annyira csodálkozott az ellenállás tökéletes hiányán, hogy áellenálló szervezetet kívánt létrehozni a tényleges antifasiszták lebuktatására. Hain Péter, a magyar politikai rendőrség vezetője azonban megnyugtathatta: erre semmi szükség, mert ha lenne bármilyen ellenzéki tevékenység, akkor azt már régen tudná. Fentiekből adódóan nem létezett tömeges embermentési aktivitás sem. A Budapesten maradt üldözötteket nem kellett sem rejtegetni, sem ellátni, mivel 1944. október végéig a többség saját lakásában maradt, és vagyonának feléléséből, illetve kezesetéből tartotta fenn magát. Lehetséges, hogy az egykori üldözöttek között voltak hálátlanok, de ez a lényegen semmit sem változtat.

De a zsidóüldözés nem a német megszállással kezdődött. Az összes korábban meghozott zsidótörvény (1920, 1938, 1939, 1941), a deportálás Kamenec-Podolszkijba (1941), a „kisegítő szolgálat” (köznyelven munkaszolgálat) intézménye 1941 tavaszától kezdve nem volt más, mint a zsidóüldözés törvényesített formája.

A magyar történelmi felelősség jelképes elutasítása nem véletlen, hanem átgondolt politikai lépés. Fontos mozgósító szerepe van. Az ártatlanság tudata jó. Ha valaki a történelmi felelősség elutasítása ellen fellép, ezt nem teheti meg anélkül, hogy az ártatlanság érzését ezzel ne fenyegetse. Ezért minden kritika azokkal szemben, akik elutasítják a magyar állam és a magyar lakosság jelentős részének egykori felelősségét, indulatokat, rosszabb esetben gyűlöletet kelt azokban, akik az ártatlanság érzésének elvesztésétől félnek. Egy ilyen lelkiállapot pedig a lakosság jelentős részét felsorakoztatja az ártatlanság mellett kiálló kormány mögé. Sokan közülük bizonyára nem antiszemita. Talán még náluk is rosszabbak: nem létezővé semmisítik meg magukban a bűn fogalmát. A kormányzat történelmi felelősséget elhárító propagandája a gyűlöletkeltés eszköze a hívekben.

A mutáció jövője

A lakosság többsége a felszín áldozata. Vagy az orbáni jobboldalhoz csapódik, vagy a lelke mélyén tanácstalan. A tényleges valóság számukra is láthatatlan, nem csak a politikai osztály számára. Ahogy a pártállamot se tartották egy idő múlva diktatúrának, úgy az orbáni rendszer fasisztoid jellege is rejtve marad előttük.

A társadalom 1989 után fokozatosan neurotizált (afféle „weimari”) állapotba került jobboldalias része valóban azt hiszi, hogy az orbáni rendszer ki tudja elégíteni a szociális-gazdasági biztonság iránti igényét. Olyan – Hofstede kifejezésével erősen bizonytalanságot kerülő – nemzeti kultúra többségi hordozói, amelyben az a remény jellemző, hogy a „jövő kicselezhető”. De mert a jövő továbbra is beláthatatlan marad, még nagyobb lesz bennük az idegesség, az indulat és a politikai támadókészség.

A tanácstalanok hite legfeljebb a biztonságra, az életszínvonalra apellálhat, újabban esetleg még arra, hogy az állami vagyon újraelosztásából elsősorban a híveket jutalmazza. Trafikokkal, földbérleti, játéktermi jogokkal, állásokkal. Mivel mindez a kontraszelektált, silány orbáni adminisztráció bábáskodásával zajlik, az adminisztrációs hibák következtében kaotikus viszonyok is keletkezhetnek. A tájékozottabb közvélemény, de még az érintettek és a sajtómunkások is a fejleményekre a megtévesztő „mutyi” fogalmával reagálnak. Holott ez a kifejezés nyelvileg csak lokális esetekre lenne használható. Márpedig itt nagyméretű, politikailag a legfelsőbb szinteken elhatározott, párt- és államirányítással vezérelt vagyon-újraelosztás játszódik le. Akárcsak a zsidóvagyon vagy 1945 után a burzsoák vagyona esetén. De ma a célcsoport semleges: nem a mieink. Mivel közvetlenül nem sújt diktatúra, még azok is, akik ezen felháborodnak, nem képesek igazán mobilizálódni, kimenni az utcára. Inkább nem szavaznak. Amivel a rendszert támogatják.

Az életszínvonal a „mieink” körében egyelőre inkább emelkedik. A tanácstalan közép számára észrevehetően (még) nem csökken. A mélyszegények nem számítanak. Olyan mélyen vannak, hogy ha valaki valami alamizsnát ad nekik, megcsókolják érte. A politikáról jóformán beszélni sem tudnak. Nincs olyan ellenzéki médium, amelynek a hangja nagyobb tömegekhez eljuthatna. És ha eljutna is, nincs olyan politikai nyelve, amelyet át tudnának venni. Ami majd marad, az a részükről talán az egykori parasztlázadások agyatlan „nyelve” lesz legfeljebb, a hirig meg a lincs. Ez majd tényleg egységbe forrasztja a „nemzetfenntartó részt”, legyen barát vagy ellenség.

A nagyjából harmadnyi ellenzéki beállítottságú szavazó szintén képtelen arra, hogy az utcára menjen. Sokan közülük szintén nem szavaznak, amivel ők is a rendszert támogatják. Politikai osztályuk pedig töredezett, baloldali és liberális fele többnyire még mindig azt hiszi, hogy az ő összefogásuk változtatni tud a helyzeten. Pedig ma Magyarországon nem a baloldaliak és a jobboldaliak, nem a liberálisok és a konzervatívok, hanem az európai demokraták és a demokrácia ellenségei állnak egymással szemben. A harcot egy fasisztoid rendszer ellen kellene megvívni.

A rendszernek csak a szélsőjobboldala az ellenzéke. Kritikát értelemszerűen csak ez gyakorol. De nem a neonyilasok a nagyobb veszély. Nem tudnak igazán hatalomra kerülni. Ha sikerülne, minden gyorsabban lejátszódnék: olyan mértékben retardáltak zabolátlan zsidó-, Nyugat-, demokrácia- stb. ellenességükben, olyan mértékben politikai idióták, hogy velük szemben a nemzet egy része talán még arra is képes lenne, hogy előbb-utóbb fegyvert fogjon. Ha a neonyilasok hatalomra jutnának.

Az orbáni rendszert semmiféle szakpolitikai bírálattal (pl. „a kétharmados többség nem jogosít fel mindenre”, „a nyugdíjpénztári megtakarítások elvétele a magántulajdonon semmibevétele”) nem lehet leleplezni. Nem csak azért, mert önkényuralommal szemben értelmetlen az ilyen kritika. Elsősorban azért, mert a szakpolitikailag megragadható tények olyan – fasisztoid – tulaj-

donságegyüttesben jelennek meg, mely összességében irracionális. A fellépés ezzel a kirekesztő rendszerrel szemben akkor adekvát, ha az nem „kritikai”, hanem szembeszegülés, ellenállás, visszautasítás és támadás. Mind bal-, mind jobboldali, mind konzervatív, mint liberális részről. Az együttműködés teljes megtagadása. Ez a rendszer ugyanúgy „reformálhatatlan”, ahogy reformálhatatlan volt a hitleri vagy a pártállami rendszer.

A kormányzat és azok, akik támogatják, vagy tőle még jobbról bírálják, a magyar nemzet egészével azonosítják magukat, szükségképpen mindenki más kívül van a nemzetben. Ebben, akár csak a rendszer vezérének számtalan kijelentésében, felfeslik, valójában miféle politikai mutációról van szó jóformán Európa közepén. Ha lesz egyszer ellene szembeszegülés jobboldalról is, az csak akkor lehet jobboldaliként hiteles, ha nem valamiféle „módosításra” törekszik, hanem szintén megtagadja ezt a rendszert. Ahogy az adenaueri Németország megtagadta a Harmadik Birodalmat, a CDU/CSU a hitleri eszméket.

A fasisztoid mutációval szemben világos, őszinte szavak kellene. Olyanok, melyeket Churchill az alsóház előtti első miniszterelnöki beszédében fogalmazott meg 1940. május 13-án. *„Nem ígérhetek mást, csak vért, munkát, könnyeket és verejtéket.”* Lehet, hogy a sors megkímél bennünket a vértől. A dolgunk ettől csak részben lesz könnyebb. De a harc még hátra van.

Az EU és az EK politikusai egyelőre nem látnak igazán a mélyére a magyarországi politikai folyamatoknak, és eszközeik sincsenek még a kezelésükre. De ha tudatára ébrednek is az orbáni mutált fasizmus exportjának a veszélyeire, és határozottabb lépésekre szánják el magukat, a rendszer felszámolását a nemzetnek magának kell idővel véghezvinnie. Sokáig fog tartani.

A jelenlegi baloldal és liberalizmus rendkívül gyenge támogatottságának, a 2014-es valószínűsíthető választási vereségének fényében sok mindennek, főleg váratlan fordulatoknak kell majd történnie ahhoz, hogy a társadalmi mély által befolyásolt politikai valószínűsége Magyarországon némiképp változzanak. Akár katasztrófáknak is. A tanuláshoz mindenre szükség lehet.

A folyamat kezdetét az jelzi majd, amikor a rendszer kénytelen lesz a szólás- és sajtószabadság nyílt korlátozására. Hogy a belső „nemzeti” mobilizációt biztosító fenyegetettségi hangulatot fenntarthassa, még az is lehet, hogy megpróbál kilépni az Európai Unióból (vagy legalábbis erőteljesebben lebegtetni, mint eddig – hiszen „van élet az Unión kívül is”). Az IMF ellenőrzésének elutasítása és a vele járó anyagi hátrányok arra utalnak, hogy ez a Vezér beszűkült tudata számára nem pénzkérdés. Se a szándékolt forintinfláció, se a majd kimaradó exportnövekedés, se a peróni Argentínához hasonló, elkerülhetetlen devizabefagyasztás. (Ilyen tudati beszűkülés miatt az Orbánnal ellentétben szélsőbal felé nyitó chilei Allende se volt már képes feladni a céljait.) A bukás azonban ugyancsak nem anyagi kérdés: diktatúrák a legnagyobb nyomor ellenére fennállhattak. Az orbáni rendszer bukásának záloga a láthatatlanság felőrlődése. Az, hogy annak kezdjék el nevezni, ami. Ha ez elkezdődik egyszer, az a vég kezdete lesz. A rendszer összeomlásának visszaszámlálása.

A demokratáknak fel kell ismerniük (újra), hogy nem csak szavakban, a politikai hatásadás szintjén, hanem ténylegesen kirekesztettek. Politikai páriák a fasizmus/nemzetiszocializmus mai, mutált, magyar változatában. Más szóval: hogy már semmi veszíteni valójuk nincs. A fasisztoid újjászületés („forradalom”) e mutációjával (a Nemzeti Együttműködés Rendszerével) szembeni eredményes nyelv és cselekvés e felismerés hatására fog megszületni.

A radikális, nyílt szembeszegülés egyebek között azzal kezdődik, hogy a parlamentben Orbánt nem „miniszterelnök urazzák”. Elég a „maga, Orbán”! Folytatódik azzal, hogy az ellenzék megtagad minden szavazást, és olyan kiélezett helyzetet teremthet, melyben a láthatatlanság felőrl-

hető.

Ameddig nem válik világossá ennek a mutációnak a valódi, fasisztoid természete, addig mindazok, akik kívül állnak ezen a mutált rendszeren, nem képesek helyesen értelmezni, valójában milyen helyzetbe kerültek, és miért. Legyenek baloldaliak vagy jobboldaliak, konzervatívok vagy liberálisok. Nem találhatják meg azt a nyelvet, amellyel tartalmilag pontosan megfogalmazhatnák azt, amivel leleplezhető. Holott a mutáció sikere azon áll vagy bukik, mennyire derül ki valódi mivolta. Nem lesz rá nyelv mindaddig, amíg a demokraták nem néznek igazán bele abba, ami a mélyben rejlik, és nem fogalmazzák meg tényleg azt, amit látnak: hogy az orbáni rendszer fasisztoid mutáció. A sok lehetséges változat közül a mai magyar. Ennek felismerése kulcsfontosságú a rendszer megdöntése szempontjából.

Ezért radikális nyílt szembeszegülés akkor teljeseedik ki, ha maguk a rendszerrel szembe került politikai erők képviselői mondják ki nyíltan, hogy a harc nem pusztán a demokraták és a nem demokraták, hanem a demokraták és egy *fasisztoid mutáció* között folyik. Azaz egy új, mutálódott fasiszta rendszer ellen.

A mutált fasisztoid magyar uralom ugyanis minden szociális, jogi és médiakiépítettsége ellenére gyenge lábakon áll. Veszélyeztetheti minden választás. Veszélyezteti, hogy az információs technikát, az internetet nem befolyásolhatja, nem veheti birtokba anélkül, hogy nyíltan ne korlátozná a véleménynyilvánítás szabadságát. Veszélyezteti továbbá, hogy vezére (és számos alvezére) saját akaratát tekinti elsődleges politikaformáló erőnek. Ezeket a gyengeségeit csak támadással fedheti el, de ezáltal láthatóvá válik, amit láthatatlanítania kellene.

Egy ilyenfajta szembeszegülésnek azonban ma semmi valószínűsége nincsen. Marad a játékszabályokat betartó ellenzéki parlamenti részvétel és „viselkedés” meg a választások.

Ezt a rendszert azonban választásokkal belátható időn belül nem lehet leváltani.

Ezért az orbáni fasisztoid rendszer könnyen lehet, hogy évtizedekig fennmarad, és csak az egészen lassú, szerves fejlődés változtatja meg, ahogy ez Spanyolországban Franco uralma, majd halála után történt.

Orbán soha nem fogja hagyni, hogy a stadionját, lelkületének eme irtózatossá kifejeződését, melyet falusi szülőháza tőszomszédságában a hozzá hú nagyvállalkozók pénzéből emeltetett, fű meg dudva nője be. Évszázadokon át fogja hirdetni az egykori magyar mutáció hitvány, vidéki formátumát. Lehet, hogy egyszer majd ugyanazok a nagyvállalkozók (vagy késői utódaik), akik (egykori) vezérüket kiszolgálva építették, a saját pénzükön megpróbálják majd eltörölni a föld színéről. Elődeik gyalázatát ezzel se moshatják majd le.

Maga ez a harc nem lesz a végső. Amíg demokráciák lesznek, a fasisztoid és bolsevisztikus kísértések ismétlődő feltámadásai is formálják a történelmet.

Kapcsolódó írások:

1. **Ungváry Rudolf: A láthatatlan valóság** Az alábbi tanulmány egy több részből álló esszé 4. része....
2. **Megosztott társadalom, megosztott kultúra – Radnóti Sándor, Ungváry Rudolf és Vásárhelyi Mária kerekasztal-beszélgetése, moderátor Pikó András** Pikó András Végletesen kettészakított-e a magyar kultúra? Lehet-e átjárás a...

3. **Pető Iván: Szélsőjobb, szélsőbb jobb, még szélsőbb jobb (Paksa Rudolf: A magyar szélsőjobboldal története. Jaffa Kiadó, Budapest, 2012; Paksa Rudolf: Szálasi Ferenc és a hungarizmus. Jaffa Kiadó, Budapest, 2013; Paksa Rudolf: Magyar nemzetiszocialisták. Osiris Kiadó, Budapest, 2013.)** A fiatal, 1981-es születésű történész, Paksa Rudolf, a témában közölt...
4. **Dalos György: Örökké valóság** Bécs-Zágráb, 2007. december 14. Karl-Markus Gauß, Ausztria alighanem legjelentősebb közírója...
5. **Mit tehet itt és ma egy értelmiségi? – Pedig meg lehet szólalni... – Ungváry Rudolffal beszélget Rádai Eszter** – Jól látom, hogy már jó régen rosszul érzi magát...

Cimkék: Ungváry Rudolf